

Dokumentace sjezdu ČPdS

Krise pedagogiky a pedagogika krize

Hledání východiska. Zpráva výboru ČPdS přednesená 16. 9. 1994 v Hradci Králové prof. dr. B. Blížkovským, předsedou ČPdS.

Milé kolegyně, milí kolegové, vážení hosté,

scházíme se při slavnostní i zavazující příležitosti 30. výročí založení Československé pedagogické společnosti ČSAV v Praze v roce 1964. Naše jednání má však ráz pracovní, dovoluji proto nejprve glosu k názvu zprávy. Jde o heslovitou zkratku vyjadřující náš stav i program v širším kontextu. Jde o pozitivní překonávání krizových projevů naší i světové pedagogiky tvorbou pedagogiky trvale udržitelného života, schopné hledat a nacházet cesty z labyrintů, v kterých se současný člověk ocitl.

Přiznáváme nemalý dluh věd o výchově vůči humanizaci, demokratizaci i dalším ozdravením našeho narušeného bytí, odmítáme však přehlížení pedagogiky a neodbornost i nedostatečnou demokratičnost obnovy naší vzdělanosti hraničící leckdy s pseudoliberalní anarchií i s nihilismem anti-pedagogiky. Nepociťujeme nekritické uspokojení se stavem věd o člověku, společnosti i přírodě, v nedostatcích vědeckého poznání však nespátřujeme primární příčinu naší a globální krize. Obecné ohrožení vyvolává nebyvalá gradace bezohledného egocentrismu destruuující již i základní vztahy lidí k přírodě, stejně jako k sobě navzájem.

Má-li pedagogika přispívat ke kultivaci člověka a lidského světa, nemůže se uzavírat jen do sebe, do svých idejí, musí především lépe poznávat i řešit soudobou realitu výchovy. Izolace od palčivých problémů dneška, oživování „katedrové pedagogiky“ i úniky k fragmentárním faktům a aspektům, nebo k planému a samoúčelnému metateoretizování naše zaostávání prohlubuje. *Cesta překonávání krizových jevů našich oborů směřuje k pedagogickému zvládnutí základních problémů soudobého lidského života, k zmapování jeho aktuálních i perspektivních pedagogických potřeb, možností i rizik.*

Základní poslání pedagogiky: přispívat ke kultivaci člověka a jeho světa, zůstává nezměněno. V situaci nových nadějí i permanentních lokálních a globálních krizí vzrůstá však nebyvale jeho existenční naléhavost i podmíněnost, obtížnost a odpovědnost.

Potřebujeme pedagogiku obrany harmonického soužití člověka a jeho světa, která sladí smysl pro svobodu i řád, zřetele osobnostní, sociální i ekologické, která bude individuální i univerzální, národní i světová, která obhájí šanci dobrého vzdělání a správné hodnotové orientace pro všechny i v podmínkách zpochybňování a degradace pravých hodnot komerční pakulturou. Potřebujeme pedagogiku, která dokáže co nejúčinněji čelit znehodnocování, rozkladu i zkáze lidského života, která přemůže propagaci nedovzdělanosti, nemravnosti, nevkusu, brutálního násilí, alkoholu, drog a jiných zvrácených požitků. Potřebujeme pedagogiku s novým humanitně demokratickým ethosem, vycházející z reálných potřeb naší pedagogické praxe, podporující pedagogické umění i odvahu vzdělávat nevzdělané a vychovávat nevychované. Podobně jako za časů J. Á. Komenského a T. G. Masaryka, i dnes potřebujeme zkrátka pedagogiku, hledající spolehlivá východiska z naší soudobé krize, přispívající k všenápravě „Cestou světa“.

* * *

Zpráva výboru ČPdS za období mezi sjezdy ČPdS v Ústí n. L. (20.–21. 11. 1992) a v Hradci Králové (16.–17. 9. 1994).

Když jsem byl 10. 2. 1994 znovu a nečekaně pověřen funkcí předsedy ČPdS, obrátil jsem se otevřeným dopisem k vám všem s návrhem na urychlené svolání našeho sjezdu spojeného s odbornou konferencí „Učitel, škola a pedagogika ve 20. stol.“. V situaci více jak alarmující je opravdu zapotřebí dát hlavy dohromady a poradit se, jak dál. Třicet roků existence naší společnosti zavazuje nás všechny k podstatnému oživení a zkvalitnění naší odborné činnosti.

Prosím Vás proto nejen o hojnou, věcnou a odpovědnou diskusi k úvodní zprávě, mobilizujme především všechny naše konstruktivní síly. Potřebujeme pochopit smysl probíhajícího dění, získat dobrou orientaci, stát na správné straně a odpovědně jednat.

Těžiště činnosti ČPdS v uplynulém funkčním období nebylo, myslím, ve výboru, ale v odborné činnosti jeho členů, v aktivitách většiny z osmi regionálních poboček i v některých z devíti celostátních odborných sekcí. Svědčí o tom více jak 70 odborných referátů přihlášených na naše hradecké sněmování. Výběr z konkrétních zpráv předsedů poboček i garantů odborných sekcí uvede postupně Pedagogická orientace.

Nerovnoměrnost odborných aktivit jednotlivých členů, poboček i sekcí ovšem vzrostla. Pro rozbor této situace je dobrou inspirací článek polského kolegy, doc. dr. M. Szymańskiego z Varšavské univerzity, přeložený v 10. čísle Pedagogická orientace. I u nás se projevuje široké spektrum reakcí na novou

situaci, od reakce nulové, přes formální konformismus až po okázalé obraty o 180 stupňů. Ze zastánců direktivní regulace vyrůstají neméně radikální ultraliberálové, z ateistů se stávají teisté, mechanické přejímání „Lipeckého hnutí“ a jiných sovětských zkušeností střídá nekritický obdiv tajemné antroposofie Waldorfské pedagogiky apod.

Nejdůležitější však je, že sílí i proud konstruktivní konkrétní odborné práce, který poctivě hledá nesnadné odpovědi na otázky dneška. Právě tento proud kritického realismu vyžaduje soustředěnou podporu, náročné opo- nentské zázemí i řadu tvůrčích dobře kooperujících týmů.

Výbor zvolený na sjezdu v Ústí n. L. zůstal, myslím, právě tomuto od- bornému poslání ČPdS mnoho dlužen. V přílišné míře se do popředí činnosti výboru v prvních dvou třetinách jeho funkce dostávaly jeho vnitřní problémy, otázky organizační, finanční i prestižní.

Počátkem roku 1993 bylo dohodnuto, že redakce a administrace Peda- gogické orientace s nezbytnou infrastrukturou zůstane v Brně, a sekretariát se přestěhuje do Prahy na Pedagogický ústav J. Á. Komenského AV ČR. To se i uskutečnilo. Po zrušení Pedagogického ústavu AV ČR byla však činnost sekretariátu redukována. Navíc následovalo neuvážené osmiměsíční blokování edice jediného našeho zpravodaje a odborného kvartálního. Ne- malé úspory předchozího výboru i prostředky výslovně určené na a získané za Pedagogickou orientaci ležely zbytečně ladem. Teprve zásluhou Rady vě- deckých společností, po proplacení další dotace, určené opět výhradně na edici Pedagogické orientace koncem listopadu 1993, došlo k nápravě. Za dalších necelých šest měsíců byla především zásluhou prof. dr. S. Kučerové vydána čtyři čísla Pedagogické orientace se všemi odbornými referáty z ús- tecké konference i s dalšími aktuálními příspěvky. Těž vydání všech referátů z hradecké konference je zajištěno.

Uvedené ochromení odborné činnosti ČPdS se odrazilo bohužel v poklesu aktivity i počtu našich členů. Z evidovaných 300 členů zaplatilo v r. 1993 své členské příspěvky ještě 259 členů. V roce 1994 tak dosud učinilo jen 162 členů. Aktivizace všech tvůrčích členů a podstatné rozmnožení našich řad má proto existenční význam.

Činnost ČPdS ztěžuje pochopitelně i vzrůstající pasivita, nezájem a apatie značné části pedagogické obce, plynoucí z rozčarování nad pomalým i ne- spokojivým průběhem dosavadní transformace. Představitelé ČPdS patří nicméně k nekompetentnějším i nejvytrvalejším obhájčům odborného ře- šení odborných pedagogických problémů. Vypracovali a předložili řadu ex- pertíz i konkrétních projektů. To má nepochybně pozitivní význam, i když výraznější efekt těchto snah není zatím příliš patrný.

K celé řadě dalších otevřených otázek uvedu již jen několik poznámek.

Pro snazší vydávání i využívání odborné pedagogické literatury bylo obnoveno „*Dědictví Komenského*“ se sídlem v Přerově, v Muzeu J. Á. Komenského. Radě vědeckých společností byl též předložen projekt dotací pro šest rigorózně vybraných publikací z nabídky Dědictví Komenského pro rok 1995. Nabídkový leták byl zaslán všem školským úřadům — pomozte, aby se tato informace dostala ke každému učiteli. Nabídky pro druhý leták zasílejte do Přerova.

K změněným podmínkám náleží i potřeba nového pracovního stylu. Tvůrčí svoboda je možnost. Aby se tato možnost naplnila, k tomu je třeba konkrétní práce, práce a zase práce. Sama svoboda za nikoho nic neudělá. Potřebujeme proto co nejvíce členů, kteří jsou odborně i morálně na výši doby, za kterými jsou dobré pracovní výsledky, kterým jde více o věc, než o prestiž.

Zvláštní pozornost vyžaduje vztah ČPdS k pedagogické obci, k ostatním partnerským a k dalším akademickým společnostem u nás i v zahraničí. Vítáme mezi sebou naše milé hosty ze Slovenska, z Německa, z Polska, ze Slovinska i z Ukrajiny. Jsme pro otevřenou tvůrčí spolupráci se všemi, kteří o ni mají opravdový zájem. To platí i v našem domácím prostředí; jsme proti tříštění sil, proti separacím a izolacím. V rámci ČPdS je neomezený prostor pro nejrůznější odborné iniciativy. Otevřenou otázkou je několiké členství, kolektivní členství, aktuální jsou i partnerské dohody. Od potřebných a účelných kooperací třeba ovšem odlišit tendence vypočítavé. Ke zvýšení našich členských příspěvků od 1. 1. 1994 došlo v zájmu získání podpory od RVS.

Závěrem dovoluji připomenout zkušenost generace zakladatelů naší akademické obce. *Československá i Česká pedagogická společnost byla, je a bude nezastupitelná právě svým komplexním, celistvým a otevřeným posláním při zdokonalování výchovy a vzdělávání mládeže i dospělých.* Právě nyní je potřebnější, než kdykoliv dříve. Nermalou tradici českého pedagogického myšlení za nás nikdo rozvíjet nemůže a nebude. Popřejme proto našim odpovědným nástupcům mnoho zdarů.

Závěry sjezdu ČPdS, doprovázeného odbornou konferencí s mezinárodní účastí na téma „Učitel, škola a pedagogika ve 20. století“, v Hradci Králové 16. a 17. 9. 1994

Sjezd

připomenul,

že letošní 30. výročí založení ČPdS zavazuje každého pedagogického odborníka k úsilí o nejvyšší možnou kompetenci i odpovědnost.

Konstatoval

vážné znepokojení nad přežívajícími i novými projevy podceňování a jednostranné komercializace vzdělání, rovněž jako nad nedostatečnou odborností i demokratičností probíhající transformace našeho školství. V rozporu s akutními potřebami obnovy naší vzdělanosti na humanitně demokratických základech i oproti všem doporučením našich i zahraničních expertů nejsou u nás překonány anachronické tendence omezovat vyšší vzdělání jen na menší část populace. Spolu s podstatným zkvalitňováním veškerého vzdělávání třeba podporovat i jeho obecnou přístupnost všem, kteří mají pro ně předpoklady. Podíl maturantů s úplným středním všeobecným vzděláním i s úplným středním odborným vzděláním by měl být v nejkratší možné době zdvojnásoben. Funkčně racionalizovat a rozšiřovat třeba i vysokoškolské vzdělávání. Uniformitu našeho školství překonávejme účelnou diferenciací, nikoliv segregací jeho jednotlivých stupňů a typů. Přednost by měla mít řešení ucelená a otevřená, odpovídající nejvyspělejším zemím soudobého světa i osvědčeným tradicím našim, v duchu odkazu J. Á. Komenského a T. G. Masaryka.

Schválil

- zprávu o činnosti výboru ČPdS od 21. 11. 1992 do 15. 9. 1994, zprávu o hospodaření, závěry revizorů ČPdS i úpravu členských příspěvků provedenou od 1. 1. 1994 s tím, že 20 Kč tvoří členský příspěvek, 40 Kč příspěvek na časopis a 40 Kč příspěvek pro pobočku. Nepracujícím důchodcům se roční členský příspěvek snižuje na 50 Kč (10, 30, 10) a studentům na 25 Kč (5, 15, 5).
- následující změny stanov ČPdS:
„sekretariát společnosti sídlí v místě působení předsedy společnosti.“

Dále „Hlavní výbor ČPdS může kooptovat další aktivní členy podle aktuálních potřeb.“

Ukládá

- předsedům poboček ČPdS, kde dosud neproběhly volby, uskutečnit je nejpozději do 31. 10. 1994
- hlavnímu výboru ČPdS
 - a) do tří týdnů zvolit předsedu a další odpovědné funkcionáře ČPdS
 - b) revidované seznamy členů poboček ČPdS i jejich odborné specializace a adresy publikovat a průběžně doplňovat v Pedagogické orientaci
 - c) prvořadou pozornost věnovat průběžnému zkvalitňování odborných aktivit poboček, sekcí a tvůrčích týmů i klubů ČPdS. Podstatně zvýšit počet členů ČPdS, usilovat zejména o příliv mladých. Získávat nové členy ČPdS na odborných pracovištích i mezi tvůrčími učiteli a ostatními pedagogickými pracovníky
 - d) utvářet předpoklady pro tvořivou práci všech pedagogických odborníků, přednostně řešit aktuální velká témata
 - e) podporovat obnovenou edici Dědictví Komenského nabídkou hodnotných autorských novinek i účinnou pomocí při jejich šíření a uplatňování v celé pedagogické obci. Koordinovat i přípravu základní studijní literatury
 - f) pokračovat ve vydávání a šíření odborného kvartálního a zpravodaje ČPdS Pedagogické orientace. Zlepšit podmínky pro řádnou a plynulou činnost jeho redakce a administrace v Brně. Usilovat o to, aby v každém okrese bylo aspoň 10 odběratelů Pedagogické orientace. V nejbližších číslech přednostně publikovat referáty z odborné konference ČPdS v Hradci Králové „Učitel, škola a pedagogika ve 20. století“. Soustavně informovat o závažných pedagogických publikacích
 - g) rozvíjet co nejtěsnější kooperaci ČPdS s Radou pedagogických věd (dále RPV), s partnerskými společnostmi u nás i v zahraničí, s tvůrčími iniciativami a představiteli celé pedagogické obce v zájmu kompetentní, humanitně demokratické kultivace veškerého pedagogického dění ČR. Zvláštní pozornost věnovat všestranné spolupráci se Slovenskou pedagogickou společností
 - h) provést řádné vyúčtování pražského konta ČPdS, poněvadž nebylo do konání dnešního sjezdu uzavřeno.

Doporučuje

- ustavit místní, regionální i celostátní pracovní skupiny pro nejzávažnější odborné aktivity ČPdS, zvláštní pozornost věnovat co nejkompetentnějším kolegiím pro zdokonalování odborného studia pedagogických oborů a veškerého učitelského vzdělávání
- začít s přípravou Pedagogické encyklopedie
- k 50. výročí dekretu prezidenta Československé republiky dr. E. Beneše o vysokoškolském vzdělávání učitelů uspořádat 10. jubilejní pedeutologický seminář s mezinárodní účastí. Zvyšovat kompetenci všech pedagogických odborníků, zlepšovat jejich pracovní podmínky i společenské postavení. (Platových stupňů využívat k stimulaci permanentní funkční gradace tvůrčí profesionality učitelů, zavést definitivu, třináctý plat, výslužné aj.)
- podstatné posílení i rovnoměrnější rozložení reálných příležitostí k pedagogickému výzkumu. Prostřednictvím státně významných projektů usilovat o obnovu adekvátní kontinuity badatelské činnosti v oblasti věd o výchově i na úrovni AV ČR. Podporovat i výraznější uplatňování výsledků pedagogického bádání, odborných expertíz a doporučení RPV do praxe
- vrátit se i k závěrům sjezdu v Ústí nad Labem a dlouhodobé úkoly obou našich polistopadových sjezdů sledovat i nadále, významné odborné konference připravovat co nejdůkladněji, s náležitým předstihem.

*Připraveno návrhovou komisí,
doplněno a schváleno plénem ČPdS jednomyslně
v Hradci Králové dne 17. 9. 1994*

Zpráva volební komise o výsledku voleb do hlavního výboru České pedagogické společnosti a revizní komise

konaných na řádném sjezdu společnosti dne 17.9.1994 v Hradci králové.

Složení volební komise: PhDr. Josef Malach, CSc. — předseda
prof.RNDr. Jan Melichar, CSc.
Doc.PhDr.Ludmila Prokešová, CSc.

Kandidátka volených členů nového výboru společnosti byla sestavena na základě doporučení poboček i na základě návrhů z pléna. Obsahovala

celkem 10 jmen. Jsou to kandidáti s pořadovými čísly od 1 do 10. Volební lístek mohl být upraven škrtnutím či dopsáním jména kandidáta. Zvoleno mělo být 7 členů. Rozhodnutím sjezdu nebyla pro volbu do revizní komise ustavena zvláštní kandidátka. Revizoři budou navrženi z řad kandidujících osob do HV. Volební komise obdržela po řádných tajných volbách celkem 36 volebních lístků. Po součtu hlasů byly vyhlášeny tyto výsledky voleb:

1.	Doc. PhDr. Zdena Veselá, CSc.	36 hlasů
2.-4.	PhDr. Milena Kurelová, CSc.	35 hlasů
2.-4.	Doc. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.	35 hlasů
2.-4.	Doc. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.	35 hlasů
5.	Doc. Dr. Stanislav Navrátil, CSc.	33 hlasů
6.-7.	PaedDr. Petr Franiok	32 hlasů
6.-7.	PhDr. Petr Havelka	32 hlasů
8.-10.	Dr. Helena Marinková	31 hlasů
8.-10.	PaedDr. Mojmír Vážanský, CSc.	31 hlasů
8.-10.	PhDr. Pavel Prunner	31 hlasů
11.	PhDr. Jana Kohnová	21 hlasů

Volební komise na základě výsledků voleb konstatovala, že do hlavního výboru byli řádně zvoleni kandidáti pod pořadovým číslem 1-7. Za členy revizní komise byli na základě voleb navrženi PaedDr. Mojmír Vážanský, CSc. a PhDr. Jana Kohnová. Plénium sjezdu vzalo zprávu volební komise na vědomí. Volební komise rozhodla, že volba funkcionářů hlavního výboru se uskuteční na jeho prvním zasedání 28.9. 1994 v Brně.

Za volební komisi podepsali protokol:

PhDr. Josef Malach, CSc.

v.r.

prof. RNDr. Jan Melichar, CSc.

v.r.

V Hradci Králové 17.9.1994

Nové adresy

Česká pedagogická společnost

Sekretariát: Filozofická fakulta MU, ústav pedagogických věd,
Arne Nováka 1, 602 00 Brno

Organizační tajemnice a účetní: Jaroslava Valchářová

Složení hlavního výboru

Doc. dr. Zdenka Veselá, CSc. předsedkyně	Teyschlova 36 635 00 Brno tel. 4621 4370	Ústav ped. věd FF MU, Arne Nováka 1, 602 00 Brno tel. 4132 1258
Doc. dr. Blahoslav Kraus, CSc. místopředseda	E.F.Buriana 548 500 02 Hr. Králové	Katedra pedagogiky VŠP nám. Svobody 301 501 91 Hr. Králové tel. (049) 25226
PhDr. Josef Malach, CSc. místopředseda	Horní Bludovice 207 PSČ 739 37 tel. (06994) 8713	Pedag. fakulta Reální 5 701 03 Ostrava tel. (069) 611 3121
Doc. dr. Libor Hřebíček, CSc. pokladník	Mánesova 5 612 00 Brno tel. 742 085	Ústav ped. věd FF MU, Arne Nováka 1, 602 00 Brno tel. 4132 1258
Doc. dr. Vlastimil Švec, CSc. vědecký tajemník	Laštůvkova 73 635 00 Brno tel. 4621 1205	Pedag. fak. MU katedra pedagogiky Poříčí 31 603 00 Brno tel. 4332 1218
PhDr. Milena Kurelová, CSc.	J. Herolda 1563/4 705 00 Ostrava tel. (069) 671 4231	Pedag. fakulta katedra pedagogiky Reální 5 701 03 Ostrava
PhDr. Petr Havelka	Lázeňská 48 Dobrá Voda u ČB	Ped. fakulta JU katedra pedagogiky Jeronýmova 10 Č. Budějovice tel. (038) 549 448
Prof. RNDr. Jan Melichar, CSc.	Alšova 1641/13 412 01 Litoměřice	Ped. fakulta UJEP České mládeže 8 Ústí nad Labem

Mgr. Antonín Bůžek	Manhardova 16 796 01 Prostějov	Pedagogická fak. tr. 17. listopadu 6 771 40 Olomouc tel. 522 4241
PhDr. Jiří Prokop	Na rovnosti 15 130 00 Praha tel. 684 8276	Ped. fakulta UK katedra pedagogiky M.D.Rettigové 4 Praha 1 tel. 2491 5617
PaedDr. Petr Franiok	V Zimném dole 1523 735 41 Petřvald tel. (06995) 22849	Ped. fakulta katedra pedagogiky Reální 5 701 03 Ostrava tel. (069) 611 3121 kl. 230
PaedDr. Zita Horáková	nám. Osvoboditelů 820 500 01 Hr. Králové	Vysoká škola pedagog. nám. Svobody 301 501 91 Hr. Králové tel. (049) 25226
Doc. dr. Miroslav Chráška, CSc.	Rejskova 32 796 01 Prostějov	Ped. fakulta tř. 17. listopadu 6 771 40 Olomouc tel. (049) 25226
Doc. dr. S. Navrátil, CSc.	U stadionu 2532 Louny	Ped. fakulta UJEP České mládeže 8 Ústí nad Labem
PhDr. Jana Kohnová revizorka	Staroměstské nám. 8 110 00 Praha tel. 231 5365	ÚŘŠ Ped. fak. UK Myslíkova 7 110 00 Praha 1 tel. 2491 4980
PaedDr. Mojmír Vážanský, CSc.	Hutařova 31 612 00 Brno tel. 4121 6638	Pedagog. fakulta MU Poříčí 31 603 00 Brno tel. 4332 1218